

sche Kring Laren gaat een woordenlijst van het Larens dialect samenstellen. Daarnaast komt er een landbouwwerkgroep, evenals een studie van de ontwikkeling van het aantal boerderijen, de bevolking en het boerenbedrijf.

De Gooi- en Eembode d.d. 9-7-1981: De tentoonstelling "Honderd jaar Gooise tram", georganiseerd door de Stichting Oud Muiderberg, was erg succesvol. De expositie is inmiddels afgelopen.

De Gooi- en Eemlander dd. 14-7-1981: Interview met Gerard Koekkoek, die zijn vijfde boek over Laren geschreven heeft.

In het Goois Weekblad en De Gooi- en Eemlander dd. 16-7-1981 werd, evenals in de speciale door de Gooi- en Eembode uitgegeven Kei-krant, uitgebreid aandacht besteed aan het feit, dat De Kei op 13 augustus 1921 feestelijk werd ingehaald.

Op de avond van 27 augustus 1981 werd de sfeer van 1921 weer opgeroepen. Er werd een krans gelegd en aan de burgemeester werd een eerste exemplaar van een boekje over De Kei aangeboden.

Bij de verschillende festiviteiten werden ook Laren en Amersfoort betrokken. Het juiste gewicht van De Kei kon nu ook worden vastgesteld: 11.000 kg.

HIK dd. 31-7-1981: Uitvoerig artikel van TVE, ter gelegenheid van het elders in dit blad vermelde boek over jonge monumenten in het Gooi.

Han Put

WAARD OM TE WETEN

Monumenten en Monumentenzorg in Hilversum

Over de monumenten(zorg) in ons Hilversum wordt de laatste tijd veel gesproken en geschreven. Ik herinner alleen maar even aan het stationsgebouw. Deze belangstelling voor onze gebouwde omgeving is nog niet zo lang het geval, misschien pas een 20 jaar; tot in de zestiger jaren is veel afgebro-

ken waar we nu ach en wee over zouden roepen. Het is te begrijpen dat we in onze plaats pas laat aan monumenten zijn gaan denken. Voor ons, leden van Albertus Perk, die het ontstaan en de ontwikkeling van Hilversum kennen, is het niet nodig hier nader op in te gaan.

Voor velen onder ons, die uit een oude stad komen, daar geboren zijn of die stad goed kennen, b.v. Amsterdam, voor hen staat een ander beeld van monumenten voor ogen; een beeld dat we in Hilversum nooit zullen zien. Maar ook een ander dorp, b.v. Muiderberg kan iemand erg boeien, maar is ook niet met Hilversum te vergelijken. Beide voorbeelden laten iets eigens zien. Om het karakter van Hilversum weer te geven zijn geheel andere "monumenten" nodig.

Dit is één aspect; een ander is, dat het begrip "monument" in de loop der tijden een wisselende inhoud heeft gehad en nog steeds aan verandering onderhevig is.

In het verleden noemde men een monument "een gedenkteken der oudheid". En dan dacht men aan een ruïne, zoals die van Brederode, of aan hunebedden. Later, in de Napoleontische tijd, ontstaat er een meer wetenschappelijke interesse voor de antiquiteiten, en krijgen middeleeuwse kerken en kastelen aandacht. Ik verwijs naar het bekende geval van het Muiderslot: toen het kasteel per advertentie voor sloop te koop werd aangeboden, realiseerde men zich pas de waarde.

In Nederland zaten we in de 1e helft van de 19e eeuw zo in de armoe, dat er zeer weinig nieuw gebouwd werd, maar ook weinig afgebroken is. Pas na het herstel van de economie, rondweg het midden van de vorige eeuw, komt er een opleving. Veel steden gaan uitbreiden en vestingwerken en ook oude bebouwing wordt gesloopt.

Eerst in 1875 komt er overheidsaandacht voor de grootste vernielingen; Victor de Stuers geeft met zijn beroemde artikel in De Gids van 1873 "Holland op zijn smalst" het beginsignaal.

Het duurt echter tot 1961 eer de zorg voor monumenten in een wet geregeld wordt, en dan kan ik,

aan de hand van de tekst van de wet, het begrip monument nader aangeven, met onderstreping van de belangrijkste criteria.

artikel 1:

Alle, voor ten minste 50 jaar vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn, wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun volkskundige waarde.

artikel 3:

Alle zaken en terreinen, welke van algemeen belang zijn wegens de aan die zaken en terreinen verbonden geschiedkundige herinneringen.

Verder worden in de wet de bevoegdheden beschreven

a: van het Rijk

b: van de Provincie

c: van de Gemeente

De wet schrijft niet direct een taak voor, maar geeft een bevoegdheid, wat in de praktijk de mogelijkheid geeft tot het opstellen van een lijst:

a: van de objecten die aan de criteria voldoen,

b: waarin de bescherming, het gebruik, het onderhoud beschreven wordt,

c: en aangegeven worden de mogelijkheden en regels voor restauratie en subsidie.

1. Het Rijk heeft een lijst, waar 42.000 objecten op staan, ingedeeld in 13 categorieën; b.v. kastelen, molens, raadhuizen enz. De categorie woonhuizen telt 29.000 objecten.

2. Geen enkele provincie heeft een lijst. Er worden hier en daar wel voorbereidingen getroffen.

3. Van de 808 Gemeenten zijn er 15% meer of minder actief. Er zijn 138 gemeentelijke monumentenverordeningen, 117 lijsten, doch slechts 48 actieve monumenten-commissies in Nederland (eind 1980). Totaal worden er thans door alle gemeentelijke lijsten tesamen ca. 900 objecten beschermd.

Wat zijn de financiële aspecten van het onderhoud en bewaren van monumenten voor de eigenaars en de overheid?

Voor de overheid geldt: wie beschermt, betaalt.

Het is echter geen verplichting, en er zijn wel regels voor een percentage in de bijdrage van de kosten. Belangrijk is, dat de wet aan de eigenaar van een beschermd object geen onderhoudsplicht voorschrijft.

Uit bovenstaande korte opsomming van de belangrijkste punten uit de wet blijkt wel dat een aanpassing aan de huidige ideeën over monumentenzorg noodzakelijk is. Er wordt in Den Haag gewerkt aan een wijziging, waarbij ook de decentralisatiegedachte wordt toegepast.

Terugkomend op Hilversum kan geconstateerd worden dat op Gemeentelijk niveau ons dorp in de landelijke cijfers geen slecht figuur slaat.

Er is een monumentenverordening, een monumentencommissie en een monumentenlijst.

Dat was in Hilversum ook wel erg nodig, want de Rijksmonumentenlijst voor Hilversum telt maar 10 objecten, wat landelijk gezien slechts 0,0024% van het totaal in Nederland is. Laat ik beginnen met een korte beschrijving van de 10 Rijksmonumenten. In een volgend artikel zal ik dan de gemeentelijke monumenten behandelen en de werkzaamheden en gang van zaken in Hilversum beschrijven.

Rijksmonumenten in Hilversum

1. Hoorneboeg 2

Een vroeg negentiende-eeuwse boerderij met een nevengebouw onder afgewelfd rieten zadeldak.

2. RK St. Vituskerk, Emmastraat 7

Neogotische kruisbasiliek uit 1892, ontworpen door P.J.H. Cuypers. De westtoren is 97m hoog.

3. Herberg "De Jonghe Graef van Buuren",

Laanstraat 31-37

Gebouwd in de eerste helft van de achttiende eeuw. De woningen zijn later aangebouwd.

Op de foto is de herberg in 1924 te zien, met het oude houten gevelbord, vermoedelijk afkomstig van de herberg aan de Kerkbrink, die vroeger deze naam droeg. Rechts bij de lan-

- 9 -

- 17 -

- taarn het huisje "Pas op" anno 1715, met rieten dak, nog als woning in gebruik. Thans in erbarmelijke toestand.
4. Langestraat 103, hoek Zon en Maanstraat 2-6
Een Hilversums "langhuis", vermoedelijk omstreeks 1767 gebouwd als boerderij. Later verbouwd tot woningen en winkels.
 5. Oude Toren, Oude Torenstraat 2
Laat middeleeuws bouwwerk, ca 1481. Na de laatste brand fraai gerestaureerd.
 6. 's Gravelandseweg 184-190
"De vierwoningen". Eerste helft 19e eeuw.
In boerderijvorm zijn vier woningen onder één kap gebouwd. De foto toont het gebouw in 1911.
 7. Corverslaan 1
Achtttiende-eeuwse boerderij met Saksische elementen. Rieten dak, oude roedenverdeling.
Op de foto de boerderij met hooiberg in 1911.
 8. Groest 69
Achtttiende-eeuws woonhuis met a-symmetrische topgevel. Dakkapellen van later tijd. Wordt thans verbouwd tot restaurant.
 9. Groest 102
Fabriekerswoning met topgevel uit de achtttiende eeuw. Monumentale ingangspartij.
De foto van 1981 laat de huidige slechte staat zien.
 10. Voormalig pand Zeedijk 27
Twee rug-aan-rug gebouwde woningen uit de 18e eeuw. Afgebroken en in onderdelen opgeslagen door de gemeente.

Alle foto's zijn uit de collectie Dienst voor Cultuur "De Vaart", Gemeente Hilversum.

zie ook: Vouwblad "Monumenten in Hilversum", uitgave Gem. Voorlichting. De onder no.8 genoemde Onze Lieve Vrouwenkerk, aan de Koninginneweg 40, is inmiddels van de lijst afgevoerd.

zie voor no.2: E.I. Hoffman-Klerkx 'Cuyppers Symbolische Kerkarchitectuur', in T.V.E. Jrg.11 no.2, mei 1981.

zie voor no.3: P.W. de Lange 'De Jonge Graaf van Buren', Hilversum 1978.

zie voor no.4: De Kerkbrink, rapportage van de Monumenten Commissie Hilversum 1981, pag. 20-22.

zie voor no.5: "Middeleeuwse toren is brand te boven". Vouwblad Voorlichting Gemeente Hilversum, juni 1977.

zie ook nog: P.W. de Lange 'Oude Hilversumse huizen tot omstreeks 1850. Verschijnt binnenkort in T.V.E.

F. Renou

Dr. Pieter Willem de Lange

Het is bijzonder goed en zinvol om in dit eerste nummer van EIGEN PERK een artikel aan dr. P.W. de Lange te wijden. Ook zonder zijn afscheid uit het bestuur zou dat zo geweest zijn, want als iemand de mijlpalen uit de historie van "Albertus Perk" mede bepaald heeft, dan is het wel de heer De Lange.

De persoonlijke gegevens zijn bekend:

Geboren in Alkmaar op 10 maart 1887, studie in de chemie aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij ook promoveerde in die wetenschap. Zijn doctorstitel is dus daarvan afkomstig en het tekent de persoon van de heer De Lange, dat hij deze titel liever niet gebruikte voor zijn publikaties op historisch gebied, die deed hij immers als amateur!

Velen met mij zijn daar een andere mening over toegedaan: juist de meer cijfermatige benadering van historische problemen, die door zijn chemische achtergrond mogelijk werd gemaakt - niet in het minst door zijn jarenlange werk voor het Centraal Bureau voor de Statistiek in Den Haag - maakt hem tot zo'n bijzonder mens